

ÜLKEMİZDE COVID-19 PANDEMİSİNDE ALINAN TEDBİRLER VE FİLYASYON ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

İlknur Esen YILDIZ¹

18. BÖLÜM

Koronavirus'ler (CoV), soğuk algınlığından Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS-CoV) ve Ağır Akut Solunum Sendromu (Severe Acute Respiratory Syndrome, SARS-CoV) gibi daha ciddi hastalıklara kadar çeşitli hastalıklara neden olan büyük bir virüs ailesidir¹. Daha önce hiçbir insanda tanımlanmayan ilk olarak, etiyojisi tam olarak bilinmeyen pnömoni kliniğiyle ortaya çıkan virüs, DSÖ tarafından ilk olarak yeni korona virüsü (COVID-19,2019-nCoV) olarak adlandırılmıştır². İlk impote vakanın Tayland'da görülmesinin ardından ilerleyen günlerde impote vaka bildiren ülkelerin sayısı giderek artmıştır. 30 Ocak'ta "uluslararası boyutta halk sağlığı acil durumu" olarak, ülkemizde de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020³ de "pandemi" olarak ilan edilmiştir. Bu viral enfeksiyon kısa zaman içinde hızla yayılarak Ağustos 2020 sonunda toplamda 25 milyonun üzerindeki kişinin enfekte olmasına ve 800 binin üzerinde kişinin de ölümüne sebep olmuştur³⁻⁵. Sağlık, sosyal ve ekonomik alan başta olmak üzere tüm alanları etkileyen; yakın dünya tarihinde en büyük etkilenimlerin görüldüğü bu pandemide tüm dünya ülkeleri çeşitli düzeylerde alarm durumundadır.

Virüsün küresel olarak hızlı bir şekilde yayılarak tüm ülkeleri etkisi altına aldığı bu zaman zarfında; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, başta Sağlık Bakanlığı (SB) olmak üzere sürecin başından itibaren başarılı bir yönetim anlayışı ortaya koymuş ve henüz ülkede vaka yokken aldığı tedbirlerle ve hazırlıklarla erkenden harekete geçen ülkelerden biri olarak ilk vakanın daha geç ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır^{6-8,25}

Önemli bir halk sağlığı sorunu olan COVID-19 enfeksiyonu klinik olarak asemptomatik olarak seyredebileceği gibi; üst solunum yolu bulgularına benzer hafif ve kendini sınırlayan bir hastalık olarak, ilerleyerek progresif pnömoni,

¹ Dr. Öğr. Üyesi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji ABD, iesenyildiz61@gmail.com

etkin bir şekilde yürütülmesinin sağlanmasıyla birlikte halkında bu duruma uyum göstermesinin önemli rol oynadığı görülmüştür. Filyasyon çalışmalarının başarılı bir şekilde uygulanmasının bir çok ülkeye örnek teşkil ettiği gözlenmiştir. Ancak toplum olarak bulaş konusunda farkındalığımızın devam etmemesi, pandeminin kontrol altına alınmaya başladığı dönemlerdeki bilinç ve duyarlılık durumumuzun azalması, filyasyon çalışmasının uygulanma basamaklarının özellikle de karantina ve izolasyon önlemlerinin ihlal edilmesi halinde başarının sürekliliğinin sağlanmasında sıkıntılar yaşanacağı pandemi kontrol sürecinde çıkmaz bir yola döneceği gerçeğinin kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Su S, Wong G, Shi W et al. Epidemiology, genetic recombination, and pathogenesis of coronaviruses. *Trends in microbiology*, 2016;24(6):490-502.
2. Rothan HA, Byrareddy SN. The epidemiology and pathogenesis of coronavirus disease (COVID-19) outbreak. *J Autoimmun*. 2020 Feb 26;102433. doi: 10.1016/j.jaut.2020.102433.
3. ZWu and McGoogan JM. Characteristics of and Important Lessons from the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak in China: Summary of a Report of 72 314 Cases from the Chinese Center for Disease Control and Prevention. *JAMA*, 2020. doi:10.1001/jama.2020.2648
4. Royallab Stats. Coronavirus Pandemic: Real Time Counter, World Map, News. 2020. (16/06/2020 tarihinde https://www.youtube.com/watch?v=SLV1B5Lzy48&feature=emb_rel_err adresinden ulaşılmıştır).
5. World Health Organization (2020), Coronavirus Disease (COVID-19) Pandemic. (16/06/2020 tarihinde <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> adresinden ulaşılmıştır).
6. TC Sağlık Bakanlığı. (12 Nisan 2020), COVID-19/SARS COV2 Enfeksiyon rehberi. (12/07/2020 tarihinde <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-rehberi.html> adresinden ulaşılmıştır).
7. Republic of Turkey Ministry of Health, (2020), Current Situation in Turkey. (16/07/2020 tarihinde <https://covid19.saglik.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır).
8. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele Rehberi Türkiye; 2018. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/mevzuat/genelge/BulasiciHastaliklar_ile_Mucadele_Rehberi_Ustyazi.pdf
9. Rothan HA, Byrareddy SN. The epidemiology and pathogenesis of coronavirus disease (COVID-19) outbreak. *Journal of Autoimmunity* 109 (2020) 1024332. <https://doi.org/10.1016/j.jaut.2020.102433>
10. Özsarı S. Birinci Basamakta COVID-19 Yönetimi ve Filyasyon. COVID-19 Pandemisine Bütüncül Yaklaşım. Akademisyen Kitabevi. Ankara. 2020
11. Ministry of Health of the Republic of Turkey. (2020), Announcements. (16/06/2020 tarihinde <https://www.saglik.gov.tr/TR,11693/duyurular.html> adresinden ulaşılmıştır).
12. Minister of Health of the Republic of Turkey. (2020), Having a different approach to treatment in turkey. No country has used Hydroxychloroquine in early period in all positive and suspected cases. We bought and stored 1 million boxes of this drug before the case was seen. (22.04.2020 tarihinde <https://twitter.com/drfehrettinkoca/status/1250318172957208576> adresinden ulaşılmıştır).
13. Ministry of Health of the Republic of Turkey. (2020), Current situation in the Turkey. (06/08/2020 tarihinde <https://covid19.saglik.gov.tr/adresinden> ulaşılmıştır).
14. Ardic C, Uzun K, Arslan AY ve ark. COVID-19 Pandemi Süreci: Yayılma Hızı, Ölüm Oranı ve Alınan Önlemler Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara Med J*, 2020;(2):370-379. doi: 10.5505/amj.2020.05826

15. T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020), YeniKoronavirüs Hastalığı (COVID-19). https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/_/16/06/2015 tarihinde <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16198> adresinden ulaşılmıştır).
16. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2020), COVID-19 Rehberi 2020. (11/07/2020 tarihinde https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf adresinden ulaşılmıştır).
17. Statista Coronavirus disease (COVID-19) pandemic. (2020), The Countries WithThe Most Critical Care Beds Per Capita. (22/04.2020 tarihinde <https://www.statista.com/chart/21105/number-of-critical-care-beds-per-100000-inhabitants>/adresinden ulaşılmıştır).
18. Ministry of Health of theRepublic of Turkey. (2020), Announcements. (22/04/2020 tarihinde <https://www.saglik.gov.tr/TR,11693/duyurular.html>adresinden ulaşılmıştır).
19. Zhou D, Dai SM andTong Q. COVID-19: a recommendationtoexaminetheeffect of hydroxychloroquine in preventinginfectionandprogression. *Journal of Antimicrobial*. 2020;75(7):1667–1670. <https://doi.org/10.1093/jac/dkaa114>
20. Cortegiani A, Ingoglia G, Ippolito M et al. A systematicreview on theefficacyandsafety of chloroquineforthetreatment of COVID-19. *J CritCare*. 2020. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/3217311016>.
22. Çakır MÖ. 2020. Türkiye'nin 'maske başarısı' adım adım geldi. AA. (19/08/2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyenin-maske-basarisi-adim-adim-geldi/1796739> adresinden ulaşılmıştır).
23. Sağlık Bakanlığı. 2020. COVID-19 Bilgilendirme Sayfası Türkiye Günlük Koronavirüs Tablosu (20.08.2020 tarihinde <https://covid19.saglik.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır)
24. Singh KA, Singh A, Shaikh A, Singh R,Misra A. Chloroquineandhydroxychloroquine in thetreatment of COVID-19 withorwithoutdiabetes: A systematicsearchand a narrativerereviewwith a specialreferencetoIndiaandotherdevelopingcountries. *Diabetes&MetabolicSyndrome: ClinicalResearch&Reviews* 14(2020)241-246. <https://doi.org/10.1016/j.dsx.2020.03.011>
25. Ardıç C. COVID-19 pandemi süreci. Set T,editör. *Aile Hekimliği ve COVID-19 Pandemisi*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri;2020. p.5-7.
26. Sancak M,Çöl M. Türkiye'de COVID-19 Pandemisinin Kronolojik Olarak İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi*. 2020; 25: 201-219.